

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

דעהו

העאת
אלקין אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון קנה - פרשת וישלח - שנת תשפ"ד

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא פרק נ
שיעור קיא - ב (פרשת בשלח תשס"ב)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

אמת קנה:

זיך אוועקשטעלן
אויף יסודות פון
'אמת' - נישט פון
'דמיון'

עמוד ה'

כי
משפטיך
טובים:
ביאור בענין
הדינים -
קשיא ורפיא

א. נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן: הנהגת ישראל ע"י התכללות דין ורחמים
דינא קשיא - ספירת הבינה, דינא רפיא - מדת המלכות | בית שמאי עומדים על עומק הדין למעלה, ולכן הם מחמירים יותר | בית הלל קובעים את ההלכה למעשה לקולא כפי דרגות הברואים | בית הלל הם ה'רוב' - ע"ד ראה שאין העולם מתקיים | לעתיד לבוא תקבע ההלכה כבית שמאי | משה רבינו ואהרן הכהן כדרך ב"ש ובי"ה | מרע"ה לא רצה להיות מנהיג ישראל - כי אין ביכולתם לקבל את הנהגתו התקיפה | הקב"ה צירף עמו את אהרן הכהן - ע"ד שיתף עמו מדת הרחמים

ב. הואיל משה באר: מחלוקת ב"ש וב"ה בקביעת ר"ה לאילן
צמיתות הפירות באילן הגשמי מורה על התחדשות דברי תורה מ'עץ החיים' | גמר בישול הפירות הוא בחג השבועות - עת הבאת ביכורים | בר"ח שבט עולה השרף ב'שורש' האילן, ואילו לגוף האילן אינו מגיע עד יום ט"ו | ב"ש וב"ה נחלקו בקביעות ראש השנה לאילנות עפ"י דוגמת בתפיסת דברי תורה | משה רבינו שייך לב"ש - ולכן התחיל לבאר את התורה בר"ח שבט | ריפוי הלשון ע"י התורה - שמעתה יוכל לבאר לבני ישראל את עומקיה ושרשיה כפי שהם במקורם

ג. בצדק תשפוט עמיתך: ביאור מהות המשפט בבני ישראל
משה רבינו שפט את ישראל ע"פ גבורות הבינה כמדת בית שמאי | טענת יתרו שהוא גבוה מדי לפשוטי העם | עצתו למנות דיינים שישפטו ע"פ מדת המלכות - דינא רפיא | 'הדבר הגדול' - ה' עילאה - יביאון אל משה, והדבר הקטן - ה' התאה - ישפטו הם | התקרבות הגרים לישראל ע"י מדת הלל דייקא | סנהדרין הגדולה וסנהדרין הקטנה מכוונים לשתי דרגות של דינים | העמדת הדין והמשפט כדי להעמיד את ארץ ישראל לבני ישראל | צדק צדק תרווף - נגד שתי דרגות בירושת הארץ | בכ"ד ניסן התבררה שהארץ שייכה לכלל ישראל

א.

נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן: הנהגת ישראל ע"י התכללות הדין והרחמים

שורש הדינים, כי בזמן ההוא תשוב כל הבריא לדרגה גבוהה כזו שתוכל לעמוד גם ע"פ מדת הדין.

הנהגת מרע"ה ע"פ עומק הדין - כדרך ב"ש, אך אהרן נהג כבית הלל - אוהב את הבריות ומקרבן לתורה

והנה שתי דעות והנהגות אלו של ב"ש וב"ה, מושרשות בשני המנהיגים הראשונים של ישראל, משה רבינו ואהרן הכהן.

כי מציינו בגמ' (סנהדרין שם) ששיטת מרע"ה היתה 'קוב הדין את ההר', וכשיטת בית שמאי שעומדים על שורש הדין, ואינם מניחים לשום ויתור ופשרה, אלא שיתקיים הדין בכל התוקף עד הסוף. ולעומתו היה אהרן הכהן 'אוהב שלום ורודף שלום ומשמים שלום בין אדם לחבירו', וכלומר שהוא הוריד עצמו למצב הבריות, ועבד על ענין השלום והותנתו, ולא נהג בתוקף הדין הגמור כמו משה אחיו, והיינו כשיטת בית הלל הממזגים את הדין במדת הרחמים, וכמדתם של הכהנים שהם מסטרא דחסד כנודע (זוה"ק ח"א בהשמטות).

ואכן מציינו במשנה באבות (פ"א מ"ב) קשר חזק בין הלל למדתו של אהרן בענין זה, שהרי הלל הוא היה אומר 'הוי מתלמידי של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה', כי אכן זו היתה גם מידתו ושיטתו של הלל, להתאים עצמו למצב העולם והבריות, ולא ללכת ע"פ עומק הדין ממש, וע"י לקרב את הבריות לה' ולתורתו.

מרע"ה לא רצה בהנהגת ישראל כיון שלא יכל לרדת למדרגתם

ומהאי טעמא סירב משה רבינו לקבל את שליחותו של הקב"ה כשצוהו לשוב למצרים ולהיות מנהיגם של ישראל, כי טען

להעמיד את הדינים והגזירות באופן שיתקבלו בקרב ישראל, על איהו דבר יש צורך גדול לגזור, ועל מה יש מקום להקל יותר וכדו', ולפי זה לקבוע את ההלכות והדינים. ולכן היו מקילים הרבה יותר מבית שמאי, מפני שכאשר דנים על הנהגה והלכה למעשה צריכים להתחשב עם המקבלים ג"כ באיזה אופן ודרגה הינם ראויים לקבל, ואי אפשר להתנהג תמיד ע"פ הדינים בשורשם. [וע"ד הרמז נודע ש'הלל' עולה כמספר שם 'אדני', שהיא השם של מדת המלכות, בחי' דינא רפיא].

בזמן הזה נקבעה הלכה כבית הלל שהם ה'רוב'

ואכן לעומת מה שהיו ב"ש 'מחדדי טפי', היו הבית הלל ה'רבים' (שם), כי כאמור מועטים המה בני אדם שיכולים לעמוד ע"פ עומק הדין של בית שמאי הפוסקים כפי מדרגת התורה בשורשה, ואילו רוב באי עולם אינם יכולים לסבול את הנהגה של החריפה הזאת, ועל כן שיטת בית הלל היא לרדת למצבם של רוב העולם. ואכן מפני זה נקבעה ההלכה כמותם, כיון שרק בזה יכולים הבריות להתקיים, כטעם 'שיתף עמו מדת הרחמים'.

לעתיד לבוא תוכל הבריא להתקיים גם ע"פ עומק הדין כשיטת בית שמאי

אמנם לעתיד תתעלה מדרגת העולם עד שיוכל להתקיים גם ע"פ עומק הדין שבג' הראשונות, וכפי שעלה במחשבה העליונה בעת בריאת העולם. ולכן איתא בשם האריז"ל שאז תקבע ההלכה כשיטת בית שמאי, שהם חריפי טפי ועומדים על

שורש הדינים - דינא קשיא, התפשטותם למטה - דינא רפיא הנה בגליון הקודם ביארנו שישנם שני אופנים של דינים וגבורות הנהגות בעולמות ובנבראים; א', כפי שהם בשורשם, והם הגבורות העליונות כפי עומק הדין בספירת בינה עילאה, ומכונים בשם 'דינא קשיא'. ב', באופן התפשטותם למטה בפועל במדת המלכות, המנהגת ומנהלת את העולמות כולם, שבגבורות הללו כבר מעורב גם מדת הרחמים, כיון שראה הקב"ה שכעת אין העולמות יכולים להתקיים ולעמוד ע"פ עומק הדין לחוד, ולכן נקראים המה 'דינא רפיא'.

שתי הנהגות אלו הם מדרגות 'בית שמאי' ו'בית הלל'

והנה שתי מדרגות אלו של הגבורות והדינים, הינם שתי הנהגות של עמודי ההוראה שמצינו במוסרי התורה, שהם בית שמאי ובית הלל, שאופן הבנתם והוראתם בתורה היו ג"כ בשתי דרגות אלו, דינא קשיא ודינא רפיא.

'בית שמאי' - מחדדי טפי, ולכן הם מחמירים יותר

כי הנה בית שמאי היו 'מחדדי טפי' כדברי רז"ל (יבמות יד.), והיינו שהם היו חריפים ומעמיקים יותר, והיה כוחם בתורה לעמוד ולהבין על עומקי הדינים וההלכות כפי שהם בשורשם ובמקור מוצאם, וכך הם גם פסקי הלכותיהם, ולכן בדרך כלל החמירו הם יותר מבית הלל, כי כאמור במקום השורש שם הגבורות הם בחוזקם ובתוקפם, ואין שם מקום להקל כל כך.

'בית הלל' מקילים יותר, כי עיקר חלקם הוא בקביעת ההלכות למעשה

ולעומתם, היה חלקם של בית הלל בתורה לעמוד על חלק ה'למעשה' וה'בפועל ממש' של נתיבותיה, להבין ולהשיכל איך

פטרון הגליון - כסלו

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד

מוה"ר שלמה יעקב ווייס הי"ו

זכות הפצת התורה יעמוד לו ולכל משפחתו

מצינו בגמ' ששיטת מרע"ה היתה 'יקוב הדין את ההר', וכשיטת בית שמאי שעומדים על שורש הדין, ואינם מניחים לשום ויתור ופשרה, אלא שיתקיים הדין בכל התוקף עד הסוף. ולעומתו היה אהרן הכהן 'אוהב שלום ורודף שלום', וכלומר שהוא הוריד עצמו למצב הבריות, ועבד על ענין השלום והותרנות, ולא נהג בתוקף הדין הגמור כמו משה אחיו, והיינו כשיטת בית הלל הממזגים את הדין במדת הרחמים

ענין צמיחת הפירות שמוציאין האילנות מידי שנה ושנה מחדש בגשמיות, רומז על ענין פנימי ורוחני נשגב, שהוא התגלות חידושי תורה המתחדשים ויוצאים תמיד מ'עץ החיים'. והיינו שבכל שנה ושנה מתגלים דברי תורה חדשים שהקב"ה מחדש אותן כסדר, וחידושים אלו בתורה מתגלים המה ב'אילן הקדוש', שהם נשמות ישראל הזוכים לקבל ולעמוד ולהתקשר לחידושי תורה אלו. והתחלת ההתגלות הזו היא בחודש שבט, זמן ראשית חנטת הפירות - לכל מ"ד כדאית ליה (ויבאר להלן), ובזמן הזה מתנוצצים ומאירים בבני ישראל גילויים חדשים בדברי תורה הנובעים ויוצאים מבית ה' כמעין המתגבר.

שכלל ישראל אינם מוכנים לקבל הנהגה חזקה ותקיפה כפי שהיא דרגתו, כי שורשו הוא בעולם הבינה, מקום הגבורות החזקות, ואילו מצב העולם עדיין אינו ראוי לדינים קשים כאלו.

ולכן בזה 'לא איש דברים אנכי' (שמות ד, י), ויש לפרש אמו ע"פ מה שנודע שדיבור מורה למדת המלכות, כמ"ש (קהלת ח, ד) 'באשר דבר מלך שלטון', וכן איתא בתנ"ך (הקדמה יז) 'מלכות פה תורה שבעל פה קרינו לה'. והוה מה שאמר משה לפני הקב"ה 'לא

פלוגתת ב"ש וב"ה אימתי ראש השנה לאילנות

הנה ע"פ הדברים האלה יובן פלוגתת ב"ש וב"ה במתני' ריש מסכת ר"ה אימתי הוא ראש השנה לאילנות. דאיתא שם במשנה 'באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו'.

בחודש שבט יצאו רוב גשמי שנה, ומתחיל השרף לעלות באילן

והטעם שחודש שבט נחשב להתחלת השנה לגבי פירות האילן - במבואר שם בגמ' (יד), כיון שבחודש שבט כבר יצאו רוב גשמי שנה. ופרש"י (ר"ה הואיל ויצאו וז"ל: שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה, ועלה השרף באילנות, ונמצאו הפירות חונטין מעתה. ע"כ. ונמצא שבזמן שהוא עולה השרף, שפירושו לחלוות האילן, לעלות אליו מהארץ, אזי מתחילה ראשית ההתנוצצות של צמיחת הפירות החדשים של אותה השנה, ומעתה מתחילה הארץ להוציא צמחיה ויבוליה. וכיון שזו הוא זמן התחלת גידול הפירות, שביניהן לאותה העת כ"ראש השנה" לאילנות, ואין מעשריין בפירות שחנטו לאחר מכאן על אותן שכבר חנטו מקודם.

צמיחת הפירות באילן הגשמי מורה על התחדשות דברי תורה מעץ החיים'

והנה נודע שענין צמיחת הפירות שמוציאין האילנות מידי שנה ושנה מחדש בגשמיות, רומז על ענין פנימי ורוחני נשגב, שהוא התגלות חידושי תורה המתחדשים ויוצאים תמיד מעץ החיים, שהיא התורה שנאמר עליה 'עץ חיים היא למחוקים בה'. והיינו שבכל שנה ושנה מתגלים דברי תורה חדשים שהקב"ה מחדש אותן כסדר, וחידושים אלו בתורה מתגלים המה ב'אילן הקדוש', שהם נשמות ישראל הזוכים לקבל ולעמוד ולהתקשר לחידושי תורה אלו. והתחלת ההתגלות הזו היא בחודש שבט, זמן ראשית חנטת הפירות - לכל מ"ד כדאית ליה (ויבאר להלן), ובזמן הזה מתנוצצים ומאירים בבני ישראל גילויים חדשים בדברי תורה הנובעים ויוצאים מבית ה' כמעין המתגבר.

גמר בישול הפירות הוא בחג השבועות - עת הבאת ביכורים

ואכן מצינו שגמר וסוף גידול הפירות המתחיל בחודש שבט, הוא בחג השבועות, שאז הוא זמן גמר בישול הפירות, וכמו שנקרא מועד הזה בתורה (שמות כג, טו) 'חג הקציר', שהוא עת ביכורי קציר חטים (שם לד, כב), כיון שאז הפירות נגמרים, ואשר לכן מביאים אז מנחה חדשה לה' בוקרבת שתי הלחם בבית המקדש מן החדש. וכמו כן במועד הלז מתחיל זמן הבאת הביכורים מראשית כל פרי האדמה אל ביהמ"ק. נמצא שגמר בישול הפירות, שהתחיל בחודש שבט כשעלה השרף באילנות, הוא במועד חג השבועות, שאז ניתנה לנו התורה בהר סיני, וכמו כן יש קבלת התורה מחדש בכל שנה בזמן ההוא. הרי שהתכלית של התחלת יציאת חדשה ביום בוקרבת, הוא בעת גמר הכנתם בזמן מתן תורתנו, ומוכח מזה שסדר צמיחת הפירות שבכל שנה באילנות הגשמיים רומז לענין התחדשות חידושי תורה ברוחניות המתגלים בחג השבועות.

וחזינו נמי הקשר בין זמן ר"ה לאילנות לבין מתן תורתנו, במה שקביעות קריאת פר' יתרו, פרשת קבלת התורה, חלה תמיד סמוך ונראה לחמשה עשר בשבט,

איש דברים אנכי, כלומר שאיני שייך למדת המלכות, בחי' דינא רפיא, אלא מדרגתי היא דינא קשיא, כמו בית שמאי, העומדים על שורש הדינים, וכנאמר בסופי תיבות 'לא איש דברים אנכי', אותיות 'שמאי', ולכן איני ראוי להנהיג את ישראל.

שיתוף אהרן הכהן - בחי' הלל - להנהגת מרע"ה,

כטעם 'שיתף עמה מדת הרחמים'

אמנם השיב לו השי"ת, שישתף עמו את אהרן אחיו,

ב.

הואיל משה באר: מחלוקת ב"ש וב"ה בקביעת ר"ה לאילן

מלפניה או מאחריה, ולא דבר ריק הוא, אלא שכאמור משתייכים הם האדרי. רומז נאה לכך, שתיבות 'שרף עולה באילן' בגימ' 'שבועות', כי השלמת הענין היוצא מהשרף שעלה באילנות בחודש שבט, נגמר ונשלם בחג השבועות.

בר"ה שבט עולה השרף בשורש האילן, ואילו ל'גוף האילן אינו מגיע עד יום ט"ו

והנה על פי זה נבין טעם מחלוקתם של ב"ש וב"ה שנחלקו אימתי לקבוע זמן ראש השנה לפירות האילן. כי הנה לפי האמור, קביעות זמן התחלת השנה הוא בעת שמתחיל השרף לעלות לאילנות, שאזי מתחילין הפירות של שנה הבאה לחנט. והנה בתחילת חודש שבט מתחיל השרף לעלות לשורש האילן, ומשם הוא עולה מעלה מעלה עד שהוא מתפשט בכליו. אלא שכיון שבראש חודש עדיין לא עלה השרף בגוף האילן עצמו, והוא עומד עדיין רק במקום השורש ממש, לכן אין הוא ניכר כלל לעינים, ואין יכולים למשש אותו או בידיים, ורק כשמגיע אמצע החודש אזי הוא נמצא כבר במקום הגלוי, ויכולים הכל לראותו היטב ולהכיר אותו מקרוב. כי בראש חודש כל ההשפעות של החודש הם בשורש, וכמו היחוד שהוא אז רק נקודה, וביום ט"ו לחודש אז הירח היא במילוי ואז ניכר השפע של החודש בפועל.

המבינים את שורש התורה מרגישים ההתחדשות כבר בר"ח

ולפי האמור שצמיחת הפירות החדשים בגשמיות מורה להתגלות חדשה של דברי תורה, וראשית התגלותן היא בחודש שבט, היינו לומר, שביום ראש חודש שבט מתחיל כבר ההתגלות הנפלאה של חידושי תורה של אותה השנה, אלא שבזמן ההוא היא נמצאת עדיין במקום השורש, והיינו שעדיין לא נתגלתה אלא מדרגת התורה כפי שהיא במקורה ובשורשה, עד שרק אלו שהם חריפים ומחודדים, שיכולים המה לעמוד על עומק התורה כפי שהיא בשורשה, הם לבדם יש ביכולתם להשיג את התחדשות דברי התורה בראש חודש שבט. ואילו התפשטות וירידת מדרגת התורה למקום ההתגלות, היא רק באמצע החודש, ואז היא כבר מתגלה לכל, והיא בהישג יד לכל מאן דבעי.

ב"ש וב"ה נחלקו בקביעות ראש השנה לאילנות עפ"י דעתם בתפיסת דברי תורה

ובזה יובן פלוגתת בית שמאי ובית הלל בקביעת ראש השנה לאילנות. והנה ב"ש הם 'מחודדי ספי', והיינו שמדריגתם בכל מקום היא להשיג את שורש ועומק דברי תורה כנ"ל, הנה הם מרגישים את השרף העולה באילן גם 'באחד בשבט', שהרי כאמור בו ביום כבר מתחילה ההתחדשות בשורש האילן, וכבר יש אז התנוצצות של חידושי תורה כפי שהם בשורשם ועומקם, ועל כן סבירא להו ל"ש שהם נחשב לראש השנה לפירות האילן, כיון שבשורש כבר נמצא השרף באילנות, והוא הזמן של תחילת צמיחת הפירות.

ומאידך דעת ב"ה היא, כפי שיטתם התמידית, להתחשב בעיקר בחלק הגלוי שבתורה שיויר עד למקום המעשה וה'בפועל ממש', וכאמור דבר זה אינו אלא באמצע החודש, ביום חמשה עשר בו, שאזי כבר עלה השרף לגוף האילן עצמו, ואיננו עומד רק במקום השורש, וממילא כבר מתחילה חנטת הפירות בפועל ממש.

המשייך להנהגתו של הלל המקרב את כל הבריות לתורה, וממילא יתמקם עומק הגבורות של הנהגת מרע"ה. והוה מה שאמר לו הקב"ה (שם פסוק ט"ז) 'ודיבר הוא לך אל העם, והיה הוא יהיה לך לפה, ונרמו בראשי תיבות הוא יהיה לך לפה אתון הילל', שזוהו טעם השתתפותו של אהרן הכהן למשה רבינו, כי מדותיו הוא כמות הלל, המנהיג את העם ע"פ מה שיוכלו שאת, והיינו כדרך שהקדים הקב"ה את מדת הרחמים בבריאת העולם ושיתפה למדת הדין.

וכמו כן בזמן ההוא מתחילה ההתגלות של חידושי תורה כמו שהם מתגלים למטה, וכפי מדרגתם בירידתם למקומות הנמוכים, שזוהו עיקר חלקם בתורה של בית הלל. ועל כן סבירא להו שראש השנה לאילן אינו אלא 'בחמשה עשר בו' דוקא.

דיוק התנא 'כדברי ב"ש' - לומר שזה כפי שיטתם ומהותם

וזהו שדייק תנא דמתניתין לומר כדברי ב"ש 'באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי' - בכ"ף הדמיון, מה שלא נאמר כן במקום אחר. אלא שרמז בזה לדברינו, לפרש ולבאר את עומק הטעם של ב"ש במה שקבעו את אחד בשבט לראש השנה לאילן, שהוא מפני שזוהו כל עצם מהותם ושיטתם בכל הש"ס - להבין ולהשכיל את כל דברי התורה לפי שורשם, ולעשותם העיקר, ולכן 'כדברי בית שמאי' וכפי דעתם בכל מקום, הרי 'אחד בשבט הוא ראש השנה לאילן'. ואילו ב"ה סוברים שהעיקר שצריך להתחשב בו עתה הוא חלק הגלוי שבתורה, ועל כן הם מעדיפים יותר את זמן ראשית הגילוי של חנטת הפירות, ולזה אומרים שהתחלת השנה לפירות האילן אינו אלא 'בחמשה עשר בו'.

משה רבינו שייך לב"ש - ולכן התחיל לחדש ולבאר את התורה בר"ח שבט

והנה אמרנו לעיל שמהותו ודעתו של משה רבינו ע"ה היתה דומה לבית שמאי, שגם חלקו ומדרגתו בתורה היה לעמוד על עומקה ושורשה כפי שהיא מתגלה במקורה העליון, במקום הגבורות החזקות של בינה עילאה.

ועל כן מצינו בתורה שמשה רבינו התחיל לפרש ולגלות את משנה התורה בראש חודש שבט, וכמו שנאמר (דברים א, ג-ה) 'יהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דבר משה אל בני ישראל וגו', בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר, ופירשו חז"ל (תנחומא הובא ברש"י שם) 'בשבעים לשון פירשה להם'. ודבר זה מורה על גודל התגלויות נפלאות ומעיינות החכמה שנפתחו לו אז בתורה, עד שיכול היה לבאר את התורה ואת כל פרטיה בכל הלשונות. והוא מובן היטב ע"פ האמור, כי מרע"ה ששורשו שייך לעומק ומקור התורה למעלה, הנה אליו נתגלו ההתחדשות והגילויים שבתורה כבר ביום ר"ח שבט, כי בכוחו להרגיש את לחלוות העולה באילן כאשר היא עדיין במקום השורש, והם חידושי התורה כפי שהם מתגלים למעלה במקור מוצאם, ולכן ביום הזה דוקא התחיל לבאר ולגלות את מצפוניה התורה, ולפרש אותם בכל לשון.

'אלה הדברים אשר דיבר משה' כנגד 'לא איש דברים אנכי'

ובזה יובנו היטב דברי המדרש (דב"ר פ"א, א) שאמרו בענין זה, וז"ל: אמר הקב"ה ראה לשונה של תורה מה חביבה, שמרפא את הלשון, מנין שכן כתיב (משלי טו, ד) מרפא לשון עץ חיים וגו', הרי משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו 'לא איש דברים אנכי', כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין, ממה שקיינו בענין 'אלה הדברים אשר דבר משה', עכ"ל. פשטות הדברים, שכנגד מה שטען משה לפני המקום

בתחלת שליחותו ואמר 'לא איש דברים אנכי', הנה ע"י התורה נתרפא לשונו, ומעתה יכל לדבר דברים רבים, כמו"ש 'אלה הדברים אשר דיבר משה'.

טענת משה שאי אפשר לו לדבר אל העם כפי מדרגתם

אך עומק כוונת המדרש תוכן ע"פ דברינו הנ"ל. כי אכן טענת משה רבינו מיעקרא באמרו 'לא איש דברים אנכי' היתה, כאמור לעיל, שאין לו את היכולת להנהיג

את העם, כיון שאין לו דיבורים כאלו (-מדת המלכות, דינא רפיא) לדבר אליהם באופן שהם יכולים להבין, כי דרגתו קשורה לעומק התורה כפי שהיא למעלה במקור שורשה, ועל כן אי אפשר לו להוריד עצמו למדרגת פשוטי בני ישראל.

רפיו השלשון ע"י התורה - לגלות ולבאר את עומקיה ושרשיה כפי שהם במקורם

אמנם בעשתי עשר חודש באחד לחודש נתגלה אליו

ג.

בצדק תשפוט עמיתך: ביאור מהות המשפט בבני ישראל

בלשונם הזך 'הלך אחר בית דין יפה', לרמוז על ענין שני בחי' דינים הללון.

העמדת הדין והמשפט - כדי לבסס את ירושת ארץ ישראל

והנה המשך הפסוק הנזכר הוא 'למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך', ומבואר שיש קשר ושייכות בין הדין והמשפט הנעשה בצדק לענין ירושת ארץ ישראל כראוי.

וביאור הענין בקצרה הוא, כי באמת יש לאומות העולם טענה כנגד ישראל על כל ענין ירושת הארץ, באמרו 'ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים' (רש"י ריש פ' בראשית, בשם בר"ר פ"א, ב). ועל כך צריכין לברר הדין עם מי, ולהושיב דיינים שיפסקו שאכן הדין הוא עם כלל ישראל, כי הוא ית' בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו (שם). ולפי"ז שפיר סמך הכתוב את רדיפת הצדק והדין במשפט לירושת ארץ ישראל.

שתי מדרגות בירושת הארץ - אם ע"פ ד' המידות, או ע"פ עומק הדין שבג' ראשונות

והנה ביאורו בגליון הקודם, שגם בענין נחלת הארץ ישנם שתי מדרגות, כי ישנה מדרגת הירושה שבזמן הזה, שכעת עדיין לא ירשנו אלא ארץ שבעה גוים, וירושה זו אינה אלא ע"פ דרגת ה' תתאה, בחי' הדין המתגלה ב' המידות, שהם הגבורות המתמזגים עם מדת הרחמים. אולם מדרגה זו איננה שלימות ירושת הארץ. כי הגמר והשלימות בזה לא תהא עד לעתיד לבוא, כאשר נזכה לירש גם את מדרגת השלש ראשונות, שהם קני קניזו וקדמוני, בחי' הבינה שכנגד ה' עילאה, והיינו שאזי תבוא הירושה ע"פ עומק הדין והמחשבה העליונה כפי שעלתה לפנינו ית' בעת הבריאה, והיא היא נחלתנו האמיתית והשלימה בירושת הארץ.

ושפיר הקדים הכתוב לכפול ולומר 'צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ', ועומק הכוונה בזה לומר, שלא די בצדק אחד בלבד כדי לירש את הארץ, כי זוהי רק מדרגה התחתונה בירושת הארץ, ועדיין אין זו התכלית הנרצית באופן ירושתה. אלא מן הצורך לירדוף אחר הדרגה העליונה של הצדק, שהוא עומק המשפט כפי שהוא במקורו העליון, ועפ"י דרגתו זו צריכין לירש את הארץ, כי זוהי שלימות דרגת הירושה, ואתה בלבד אנו מבקשים.

כ"ד ניסן' התבררו הצדק והמשפט בירושת הארץ

ואיתא בגמ' (סנהדרין צא). שבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון, ואמרו לו 'היה כנען שלנו היא' כיון שהם מורע כנען שהארץ היתה שייכת לו מלפנים. ומבואר שם שלבסוף ניצחו בני ישראל אותם, בטענם להם שכיון שכנען הוא עבד עבדים לאחיו, ועבד שקנה נכסים עבד למי נכסים למי, ובוה נצחום החכמים, עיי"ש. ואיתא שם בגמ' שהיה מעשה זה בעשרים וארבעה בניסן, שביום ההוא ניטלו העוררין שבאו ליטול חלק ביהודה וירושלים. ויש לרמוז בזה, כי 'כ"ד ניסן' עולה כמספר 'צדק', שהוא הדין צדק שקבעה התורה בענין בירור ירושת הארץ, וביום הזה נתברר שהצדק עם ישראל, והארץ אכן שייכה להם, ואין לזר נחלה איתם.

וגם בחשבון המידות לפי סדר ימי הספירה חלה מדת 'גבורה שבגבורה' ביום כ"ד ניסן, לרמוז על שלימות הגבורות, בחי' עומק הדין למעלה, צדק העליון, שעל פיה באה ירושתנו אלינו בשלימות.

ובענין הזה תבואר גם טענת יתרו על משרע"ה כאשר ישב לשפוט את העם, ואת העצה שנתן לו למנות דיינים נוספים שיסייעו עמו בשפיטת העם בצדק.

תוקף המשפט של משה רבינו ע"פ גבורות עליונות של בינה - כמדת בית שמאי

ונאמר שם בפסוק (שמות יח, יד) 'וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם, ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, מדוע אתה יושב לבדך' וגו'. וביאור טענת יתרו למשה חתנו היא, כי ראה שהוא דן את ישראל ע"פ עומק דעתו ותוקף הדין של הגבורות החזקות שבספירת הבינה, וכמדרגת בית שמאי העליונה על שורש הדין העליון, שאין בה התמזגות של מדת הרחמים שבמדרגת התחתונה.

ונרמו הדבר במה שכתוב (פסוק יג) 'ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם', כי מה שהיה משה רבינו יושב (דייקא) ושופט את ישראל, מורה לדרגת עולם הכסא, עולם הבריאה, שהוא כנגד ה' עילאה שבשם הויה"ה, מדת הבינה, [וכנודע פירוש הבינה 'יששכר' (תשרי מאמר ד' דרוש ב) במאמר חז"ל 'שוח"ט משלי י, וראה קהלת רבה פ"ט, כא) 'בשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה מוחל ומכפר עוונותיהן של ישראל', שענין ה'דרוש' (מארבעת חלקי פרד"ס) וה'שיבה' רומזים לעולם הבינה, אימא עילאה, שמשם נמשכת התשובה, עיי"ש]. וכן רמז הכתוב לענין חזק המשפט של מרע"ה, שהוא כמדת בית שמאי, במה שהשיב משה לחותנו ואמר (פסוק ט"ו) 'כי יבא אלי העם לדרוש אלקים', שנרמו שם בסופי יתבות יבא' אלי העם' אותיות 'שמאי' למפרע, ודייקא 'לדרוש' בחי' בינה. ודרוש - בונה הרי שעומק המשפט שבו שפט משה רבינו את כלל ישראל בא כפי תוקף הגבורות של בינה עילאה, שהוא מדת ושיטת בית שמאי, לערוך את המשפט כראוי בלי שום ויתור ופשרה כלל.

יתרו טען שהוא גבוה מדי מדרגת פשוטי העם

ועל כן טען לעומתו יתרו חותנו 'מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, מדוע אתה יושב לבדך' וגו', הלא הנהגה כזו היא גבוהה מדי ממדרגת העם, ואין הם יכולים להכיל את תוקף הדינים והמשפטים האלה, וסופך ש'נבול תבול' גם אתה גם העם הזה אשר עמך'.

עצת יתרו למנות דיינים שיפסו ע"פ מדת המלכות - דינא רפיא

ולכן השיאו עצה הוגנת ואמרו לו ש'אתה תחזה מכל העם אנשי חיל וגו' ושמט עליהם וגו', ושפטו את הם בכל עת, וכלומר שיעמיד עוד דיינים ושופטים בקרב ישראל, והם ישפטו את העם ע"פ דרגתם וכוחם כמה שיוכלו העם שאת, ועי"ז תוכל אתה לעמוד 'וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום' (פסוקים כא-כג).

ובענין הזה איתא בזה"ק (ח"ג רל). שארבעת מדרגות האלו, שרי אלפים, שרי מאות, שרי משמים ושרי עשרות, רומזים לארבעת אותיות שם אדני"י, 'אלפים' - כנגד אות א', 'מאות' - מורה לאות ד' (כי ד' וק' מתחלפין באותיות אתב"ש), 'משמים' - לאות נ, ושרי 'עשרות' - מכוון כנגד ה' שבשם הזה. הרי שדרגת השופטים שצויה יתרו למנות היא כנגד השם הק' אדני"י, שהוא השם של מדת המלכות כנוכח, בחי' דינא רפיא, כמדת 'הלל', שעולה ג"כ כשם הזה כנ"ל.

נקודות:

ושותי מדרגות של דינים, דינא קשיא ודינא רפיא, שהם דרגות בית שמאי ובית הלל, הם ג"כ ענין שני בתי דינים שהיו בבית המקדש, סנהדרין הגדולה וסנהדרין הקטנה. כי סנהדרין הגדולה של שבעים ואחד דיינים שישבו בלשכת הגזית, הם הבית דין שבבחינת ה' גדולה, הדנים את ישראל כפי עומק המשפט המתגלה במקום אשר יבחר ה', ששם אפשר לעמוד ולהשיג את שורש הנעלה של הדין והגבורה. ואילו סנהדרין הקטנה של שלשה ועשרים דיינים שישבו בפתח העזרה, הם בדרגת ה' קטנה, ה' תתאה, דינא של הלל, היורד לפשר את הדין כפי כמה שיכולים בני ישראל לקבל עליהם

א.

כל מצוותיך אמונה

ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה (ב, 10).

פי' רש"י: 'שור וחמור, דרך ארץ לומר על שוורים הרבה שור' וכו'. ויש להבין למה דוקא כאן דיברה תורה בלשון זה, שמוכרים את הרבים בלשון יחיד.

ויש לכאר בהקדם הגדרת ההבדל בין יעקב ועשו, כי הנה גם אצל עשו מצוינה שהיה מנהר בכמה מצוות, כמו שאמרו חז"ל (ב"ר טו, ה) כי היה מנהר ביותר במצוות כיבוד אב, וכך גם ניסה להראות כי הוא מדקדק במצוות מעשרות (רש"י פה, טו), ובכל זאת הרי הוא נחשב ל'עשו הרשע'. ומצד שני, יעקב הוא ראש ושוורש לבני ישראל, ועליהם נאמר 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (פסחיון פד, טז). הרי שאפילו אם נתפס חטא ועוון ח"ו אצל יעקב אין זה מחשיבו לעצם רע, וכדאי במדרש (ב"ר טו, טו) על מה שאמר יעקב אבינו 'אנכי איש חלק' (כ, 16) הדיוט שהרע אינו נתפס בבני ישראל ע"ש. ואם כן יש להגדיר באופן ברור, מה הוא נקודת החילוק בין יעקב ועשו.

אכן הנה הפסוק אומר 'כל מצוותיך אמונה' (תהלים קט, פ), וכן אמרו חז"ל (מסכת כד) 'בא חבקוק והעמידן [פי] את כל תרי"ג המצוות' על אחת, שנאמר וצדיק באמונתו יהיה (חבקוק ב, ז), וכך גם מבואר הרבה בספח"ק כי מצוות האמונה שהיא מאמר הכתוב אנכי ה' אלקיך (שמות ב, 17) היא שורש ופנימיות כל המצוות. ומפני שענין האמונה הוא ההכרה באחדות ה', אשר הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד, ואפילו שנראים בכריאה כמה עניינים של ריבוי, מכל מקום אחדות ה' כולל בו את הכל כאחד, כי אין עוד מלבדו. לכן גם מצוות האמונה היא מצוה אחת הכוללת בה את כל ריבוי המצוות, כי זה הוא עצם עניינה של מצוה זו, להורות כי כל הריבוי נכלל באחדות ה'.

ומעתה יש לומר כי בזה נבחן החילוק בין יעקב ועשו, כי יעקב היה כל כולו דבוק באחדות ה', ולכן היו כל מצוותיו חלק מן הכלל של האמונה הבהירה בהקב"ה, ומטעם זה הרי הוא נחשב צדיק. אבל על עשו אמרו חז"ל (ב"ב טו, טז) כי היה כופר בעיקר, ולכן היה מנותק מן הכלל הכולל את כל המצוות, אלא כל מצוה ומצוה שעשה נחשבה לו לפרט בפני עצמו, וגם זה היה רק לפנים, ומציאותו הכללית נשארה ברשותו.

ולכן כאשר בא יעקב אבינו להילחם עם עשו, ואמר 'עם לכן גרתי' (ג, 15) כי 'תרי"ג מצוות שמרתי' (רש"י), בא להדגיש את היותו מקיים את כולם בבחי' הכלל של האמונה, כמו שנרמז באמרו עם 'לכן' גרתי, שהיו כל התרי"ג מצוות בבחי' 'לכן' שהוא בני 'אנכי עה"כ. ולכן גם הזכיר את ריבוי השוורים בלשון 'שורי' יחיד, לרמז על מה שהוא מאחד את כל הריבוי. וענין זה נרמז בתחלת הפרשה, כי 'וישלה יעקב' הוא בני 'מצות', וממשיך ואומר 'מלאכים' שהוא בני 'מצוה', והיינו שעשה מצוה אחת מריבוי המצוות, כי קישר את כולם במצוות האמונה. ובהמשך הפרשה נאמר כי יעקב היה ירא 'פן יבא והכני את כל בני' (ג, 16), ויש לרמז כי 'אם על' הוא בני 'מצוה', ו'בנים' הוא בני 'אמונה', והיינו שהיה ירא שלא יפגום עשו במדרגתו בקיום המצוות, שכולם הם מצוה אחת של אמונה.

ב.

האמת לעולם עומדת

ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל (ה, 18).

אי' בגמ' (ברכות זג) 'תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה וכו' רבי אליעזר אומר עובר בלאו וכו'. אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב רבי נמי, שאני התם הדרה אהדריה קרא, דכתוב ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב'. ויש להבין מה טעם ההבדל בין אברהם אבינו שלא נשאר שמו הקודם, לבין יעקב אבינו שלא איבד את שמו הראשון.

והענין הוא, כי כאשר צדיק עולה ממדרגה למדרגה, הרי הוא זוכה להשגות חדשות לגמרי, המבטלות את כל מה שהשיג לפני כן, וכלפי השגות אלו אין העבודה הקודמת נחשבת לעבודה ראויה כלל. כגון צדיק המייסד את עבודתו על אהבת ה', הרי בחינת אהבת ה' של המדרגה הנמוכה אין בה דמיון כלל לאהבה האמיתית יותר שזוכה הצדיק להגיע אליה במדרגה הבאה, עד כדי כך שזה נחשב

כאילו לא היה לו אהבת ה' כלל [כידוע ענין תשובת רבי סעדיה גאון, שהיו הצדיקים שבים בכל יום על השגתם הקודמת].

אכן כל זה נכון רק בשאר המדות, מלבד מדת האמת. כי הצדיק אשר דרך עבודתו היא דרך האמת, הרי בכל מדרגה שהוא נמצא ולפי ההשגה שהוא משיג, צריך הוא לנהוג על פי האמת של אותה מדרגה והשגה. ולפי שזה הוא אמת על פי מדרגה זו, הרי במדת האמת יש את הכלל של 'קושטא קאי' (שבת קד, ט), שהאמת אינה באה לידי ביטול לעולם. ולכן לא תבטל עבודתו של המדרגה הקטנה לעולם, גם כאשר יעלה וישגי מדרגות חדשות לגמרי. והרי עניינו המיוחד של יעקב אבינו היא מדת האמת, כמו שאמר הכתוב 'תתן אמת ליעקב' (מיתבה ג, ט). ולכן אצל יעקב אבינו דוקא אין מתבטלת מדרגתו של 'יעקב', בחי' המדרגות הנמוכות שהם בחי' 'יעקב', גם כאשר הוא זוכה לבחי' 'ישראל', שהוא בחי' 'לי ראש'.

ולכן אמרו חז"ל (תענית ה) 'יעקב אבינו לא מת, כי ענין הפטירה מן העולם מתפרש אצל הצדיקים באופן נעלה, והוא לפי שהצדיק בעת פטירתו זוכה להשגות מן העולמות העליונים [כמו שאמרו חז"ל (במד"ב יג, טז) כי הצדיקים רואים פני שכינה בעת פטירתם מן העולם], ולכן הוא מניח את כל החיים שהיו לו בעולם הזה, והוא עולה ומתעלה בעולמות העליונים. אבל יעקב אבינו לעולם אינו מניח את מדרגותיו הקטנות, גם כשעשה שהוא מגיע למדרגות גדולות ביותר, ולכן אין הוא צריך לבא לידי מיתה, כי הוא עולה בעולמות העליונים, ועדיין הוא יכול להישאר עם החיים שהיו לו במדרגותיו הראשונות.

ג.

תמשטות ארץ ישראל מכח הצדקה

האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו בארץ ויסחרו אותה, והארץ הנה רחבת ידים לפניהם וגו' (ד, כא).

כתב האריה"ק (שער הגלגלים ה) כי נשמת התנא רבי חנינא בן תרדיון נרמזה בפסוק זה, כי 'רחבת' נוט' ר'בי חנינא בן תרדיון. והנה מבואר בגמ' (ע"ז ט) כי רבי חנינא בן תרדיון היה גבאי צדקה שהיה מנהר מאד במצוות צדקה, ויש לומר כי לכן שמו נרמז בתיבת 'רחבת', לרמז על ההרחבה שהיה נוהג במצוות הצדקה.

והרחבה זו של הצדקה, מקושר עם מה שאמרו חז"ל (פסחים טו) 'אמר רבי אושעיא מאי דכתיב צדקת פרוזנו בישראל (ישעיהו ה, יא), צדקה עשה הקדוש ברוך הוא בישראל שפיוון לבין האומות', הרי שיש ענין של פיזור והרחבה של כלל ישראל בארבע נפשות הארץ, והוא נחשב לצדקה מיוחדת, וזה מרומז בתיבת צדקה עצמה, כי 'צדקה' הם אותיות 'די קצה', לרמז על הפיזור בדי' קצוות תכל. ודי' פעמים 'קצה' הוא בני' 'הננא תרדיון' עה"כ.

וענין התפשטות זו של כלל ישראל בין האומות, היא שורש מה שעתידי הקב"ה להרחיב את ארץ ישראל על כל העולם (פס"ו א), שהוא מכח מה שהיו כלל ישראל נפוצים בכל נפשות הארץ. ולכן היתה גלות מצרים הגלות הראשונה שיצאו כלל ישראל אל בין האומות, כי 'מצרים' הוא בני' ד' פעמים צ"ה, והיו צריכים להיות בה ארבע מאות שנה (טו, ט) להשלים ד' פעמים ק', ועל ידי זה יהיה ד' פעמים 'קצה' שהוא ענין צדקת פרוזנו בישראל כנ"ל.

ודוקא אות ק' היא החסרה ונצרכת להשלמה, כי אות זו יש בה התפשטות למטה יותר מכל כ"ב האותיות, והיא מורה על התפשטות ארץ ישראל בכל המקומות. ואכן התפשטותה של ארץ ישראל מוכנה תמיד 'ארבע מאות פרסה' (ע"י מגילה ג) כנגד ד' אותיות ק' הנ"ל [וכך היא גם מדתה של מצרים (פסחים זד, ט), אשר שם היו צריכים לברר את התפשטות זו]. ואותה באריה"ק (שערי צדק טו) תיבת 'פשוטה' היא בני' ת', ולפי דבריו מבואר כי התפשטות ארץ ישראל היא על ידי ד' פעמים ק' שבג"י ת', ועל ידי זה נחיה ענין הצדקה לד' קצוות תכל.

וזהו שאמרו חמור ושכם לאנשי עירם, כי בני יעקב יכולים לשבת בכל הארצות ולא ירחקו אותם ממקומם, שהיו הארץ רחבת ידים לפניהם. כי בכח הצדקה המרומז בתיבת רחבת המורה על גבאי הצדקה, תפשט ארץ ישראל בכל הארצות, ועל ידי זה תהיה כל הארץ רחבת ידים לפניהם.

ד.

עיקר המילה היא קדושת הברית

אך בואת נאות לכם אם תהיו כמנונו להימול לכם כל זכר (ד, טו). פי' רש"י: 'להימול, להיות נמול, אינו לשון לפעול, אלא לשון להפעיל'.

יש לפרש בזה, כי אמרו להם שמעון ולוי בדבריהם בפירוש, שאין הם רוצים מהם את שפלות המילה בלבד, אלא את ההתפעלות מן המילה, שיקבלו את קדושת המילה עליהם להיות שומרי קדושתה במעשיהם, ואך בזה יאותו להם. והיו שאמרו להם 'אם תהיו כמנונו', כי כלל ישראל הם שומרי הברית בעצמם, עד כדי כך שאפילו ערלי ישראל נקראים מהולים (נדרים לא), כי עיקר המילה היא קדושת הברית, וזה מונח בעצמותם של כלל ישראל, עד כדי כך שאין זה תלוי בפעולת המילה בפועל, אלא צריכים רק לגלות זאת על ידי המילה. וזהו שאמרו להם שמעון ולוי, כי אם יתפעלו מן המילה, ויתקדשו בקדושת הברית, אכן יוכלו להתקשר עם כלל ישראל.

ולכן כאשר מלו אנשי שכס את עצמם, ולא עשו זאת כלל כמנונה להתקדש בקדושת הברית [אלא אדרבה כל מילתם היתה למען פגם הברית וסוכמת עריות], באו שמעון ולוי והרגו את כולם, כי לא מילאו את התנאי שהתנו עמם.

ודבר זה נהג ביותר באותן הדורות אשר לפני מתן תורה, כי אז לא ירדה התורה עדיין לעולם הזה, ועיקר המצוות ותועלתם היתה תלויה כמנונה הרוחנית של המצוה, ולא כל כך כמעשה המצוה בפועל בגשמיות, ולכן כאשר הם קיימו רק את מעשה המילה בלי שום כוונה ראויה, לא התקדשו כלל בקדושת הברית. אבל מאז מעמד מתן תורה, אחר שנתן הקב"ה את התורה בעולם הזה, אזי כאשר איש יהודי מקיים מצוה בפועל, הרי הוא מתקדש בקדושתה, וזה פועל גם על נפשו וגופו לקדשם בקדושת פנימות המצוה.

ה.

תכלית הידיעה שנדע כי לא נדע

ויצב יעקב מצבה כמקום אשר דבר אתו מצבת אבן, ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן (ד, טז).

כתב רש"י: 'איני יודע מה מלמדוני'. והנה לשון זה מצוי בדברי רש"י לעיל בסוף פרשת תולדות על הפסוק 'וישלה יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו' (כה, ה) וגם שם כתב רש"י לישון זה על מה שנאמר 'אם יעקב ועשו'. [היינו כי רש"י מרמז שמה שרבקה יכולה להיות אם של יעקב ועשו תכלית ב' היפכים הוא בחי' 'הנסתרות לה' אלקינו וזה 'איני יודע' מה זה מלמדוני]. ובאמת כאן חזר יעקב אבינו לאותו מקום שהגיע אליו אחר ששלחו יצחק, ונמצא כי רש"י כותב ב' פעמים בקשר לאותו המקום לישון של 'איני יודע'.

ויש לפרש כי כאשר יצא יעקב אבינו ממקום הקדושה בבית אביו הק' בארץ ישראל, וברח אל בית לבן הארמי מקור הקלי' והס"א, היה עוסק בבחי' 'איני יודע' דוקא. כי ידוע מה שכתבו הספח"ק בכמה אופנים, כי העצה כנגד הס"א אינה על ידי השגות וידיעות, כי כאשר הקלי' מתגברת ח"ו אין כל הידיעות וההשגות עוורות כלל, והס"א יכולה לבלבל את העובד ה' מכל השגותיו ומדרגותיו. אלא בשעת נסיון צריכים להתגבר דוקא בכח האמונה הפשוטה, שהיא בלי שום ידיעה והשגה, אלא באמונת איתן בהקב"ה באופן פשוט וברור. ולכן כאשר יצא יעקב אבינו מבית אביו, התחזק ביותר בבחי' זו של 'איני יודע'.

ואמר הכתוב כי בסוף כל הענין חזר לאותו מקום אשר דבר איתו הקב"ה בתחלת יציאתו לחרוך, להראות כי אחר שעמד בכל הנסיונות והתגבר על עשו ולבן, הגיע שוב אל אותה המדרגה. כי ידועים דברי הקדמונים אשר תכלית הידיעה היא כאשר יודעים שאין יודעים, וכן ידוע מאמר בעש"ט הק' ז"ע כי אחר כל השגותיו הרי הוא נאמין באמונה פשוטה. וזה הוא מפני שהקב"ה לית מחשבה תפיסה ביה כלל (תקין ט), ולכן תכלית הידיעה בהקב"ה הוא כאשר באים לידי הכרה ברורה שאין יודעים בו כלל. ואז נעשים מרכבה לשכינה כמו שמרומז 'במקום אשר דיבר אתו'. ולכן בסוף כל הדברים מפרש רש"י שוב, כי יעקב אבינו חזר והגיע אחר כל השגותיו ואחר שעמד בכל הנסיונות לבחי' 'איני יודע', כי זכה לבהירות האמונה ותכלית ההשגות עד לבחי' 'איני יודע'.

אמת קנה:

זיך
אוועקשטעלן
אויף יסודות פון
'אמת' - נישט
פון 'דמיון'

א. הומיה וסוררה: די וועלט רעש'ט און נארט אָפּ

א מענטש מיינט 'שכל' | טאמער ער איז א בעל דמיון איז ער קיין מענטש נישט | דמיון מיינט, מען טראכט נישט אויפריכטיג פאר איין מינוט אין א ציה | דוגמא: עדווערטיימענט ברענגט קונדן | כאטש עס שטייט קלאר אז דער בילד איז פאלש | כאטש עס שטייט קלאר אז דאס שארט צום געזונט | כאטש עס שטייט נישט קיין איין סיבה פארוואס דאס יא צו קויפן | בלויז ווייל יענער האט צוגעשטעלט א שיינע פאנאראמע - ציהט עס אים צו קויפן | דער עולם הזה'ניק מיינט אז דער ערליכער איז פארביטערט און פארגינט אים נישט | ער כאפט נישט אז ער לאכט פון אים | ער איז פארמאכט אין זיין קליינעם 'עולם הדמיון' און וויל נישט ארויסקוקן פונעם שליסל לאך | דער ווייטאג פון די עלטערע יארן - ווען די דמיונות לאזן נאך

ב. גלגל החוזר בעולם: 'דמיונות' טוישן זיך כסדר, 'אמת' בלייבט די זעלבע

אמת איז א סטאבילע זאך | עס וואקלט זיך נישט פון די ווינטן | דמיון איז אומסטאביל | יעדן טאג אן אנדערע סטייל | יעדע תקופה א נייע ניגון | ער ווערט געטראגן פון זיין גיסטע | ווען מען מערק סימנים פון דמיון - דארף מען זיך בודק זיין צי מען איז נישט אריינגעפאלן דערין | די נשמה האלט נישט אויס קיין דמיונות

ג. לעבדך באמת: אויך אין עבודת ה' דארף מען אוועקשטיין פון דמיונות

אין עבודת ה' דארף מען אויך נזהר זיין פון דמיונות | אידישקייט איז נישט געבויעט אויף 'יעדער טוט אזוי' | אידישקייט איז 'בחיירה' | אידישקייט איז נישט געבויעט אויף 'גיסטע' | אידישקייט איז 'מח שליט על הלב' | טאמער זיין אידישקייט איז אוועקגעשטעלט אויף 'יעדער' - איז ער אין א סכנה פון פארלירן אלעס טאמער דער 'יעדער' טוישט זיך | טאמער איז דער 'יעדער' זיין 'מחייב' - האט ער נישט קיין קשר און העכערקייט דערין | טאמער זיין אידישקייט איז אוועקגעשטעלט אויף 'גיסטע' - וועט ער זיך טרעפן אָן גארנישט | קיין שום מדה וועט נישט נקנה ווערן בנפשו | קיין שום מקצוע וועט נישט ווערן אוועקגעלייגט אין מח | קיין שום נושא וועט נישט זיין מסודר | טאמער זיין אידישקייט איז געבויעט אויף 'גיסטע' - וועט ער נישט דערשפירן דעם 'אור פני השם' וואס ליגט אין אידישקייט

א.

הומיה וסוררה: די וועלט רעש'ט און נארט אָפּ

מיט אביסל שכל - זעט מען אז אלעס איז אן אויג פארבלענדעניש

דער מסילת ישראל ישרים דא אין פרק טו, מאלט אראפ דעם גאנצן 'עולם הזה' אלס איין גרויסער 'פיתוי עינים' און 'דמיון', און מיט אביסל התבוננות - איז מען זייער שנעל מגלה דעם פרצוף פונעם יצר הרע, און מען זעט קלאר ווי ער האט גארנישט צו פארקויפן.

א' בעל דמיון' איז נישט קיין 'אדם'

די אויפטוה פון דער 'התבוננות' וואס דער מענטש כאפט אויף דעם שקר פון אלע דמיונות - איז נישט בלויז די 'תוצאה' אויף למעשה, אז ער וועט נישט נאכגיין די 'תאוות עולם הזה', נאר דער עצם זאך אז א מענטש לעבט מיט 'שכל' און נישט מיט 'דמיון' - איז שוין א געוואלדיגע אויפטוה און א רצון ה'! ווייל דער רבנו של עולם האט באשאפן דעם 'אדם' אלס 'בר דעה' און נישט אלס 'בעל דמיון', און דער תכלית פונעם 'אדם' איז, אז ער זאל ארויסקיין פון אלע 'קינדערישע' דמיונות, זיי זאלן נישט האבן קיין שום שליטה אויף זיינע מחשבות, נאר דער 'שכל' זאל זיין דער גאנצער 'מושל' און צו זיין קלאר: מען רעדט דא נאכנישט פון א העכערן רוחניות'דיגן 'דעת', וועלכע גיבט פאר א מענטש א טעימה פון 'חיים נצחיים' - וואס דאס איז מען נישט אזוי שנעל קונה - נאר מען רעדט פון דער פשוטער מדרגה פון 'דעת', אז דער מענטש זאל זיין אמת'דיג, ער זאל זיך נישט לאזן נארן און פאָפן פון אלע דמיונות - וועלכע ער פלעגט נאכגיין אלס קינד, נאר ער זאל זיין אביסל ערוואקסן און זוכן דעם אמת אויף דער וועלט.

ער ווערט עלטער און די דמיונות וואקסן מיט

טאמער א בחור ארבעט נישט אויף זיך אלס בחור צו ווערן אן אמת'דיגער מענטש, וועט ער בלייבן א גאנץ לעבן אין 'דמיונות' אודאי, די

און נוצן דעם פשוט'ן 'שכל הישר' - אפילו פון וואס עס איז נוגע כלפי דער וועלט - נאר ער גייט נאך די 'דמיונות' און לאזט זיך פאר'שיכור'ן פון דער הנאה און תאוה פון דער איצטיגער מינוט. אט דאס איז דער כח פון 'דמיון'.

ער שרייבט קלאר אז עס איז 'שקר' אבער דער דמיון ציהט...

ווי ווייט עס גייט דער כח הדמיון, קען מען זען לדוגמא פונעם ענין פון 'עדווערטיימענט', וועלכע איז געבויעט אויף היילע דמיונות און חלומות, און דאך ברענגט עס אָן א שיעור קונדן. נאכמער, אפילו ווען זיי שרייבן פון אונטער דעם בילד, אז דער בילד איז בלויז א פאָרשטעלונג, און נישט דער אמת'ער אויסזען וויאזוי דער פראדוקט זעט אויס - וועט עס נאכאלץ ציען דעם מענטש! און נאכמער, אפילו ווען זיי שרייבן פון אונטער דעם בילד, אז דער פראדוקט האט צו זיך א היינט פראצענט פון מעגליכע געזונט שאדנס - וועט עס נאכאלץ ציען טויזנטער מענטשן וועלכע וועלן זיך נישט צוריק האלטן פון דאס קויפן און עסן מיט א געשמאק! נו, איז דען דא א גרעסערע באווייז ווי לעכערליך דער 'עולם הדמיון' איז? אבער אויפן 'עולם הדמיון' - קען מען נישט פרעגן קיין קושיות.

טענו בחטין והודה לו בשעורין: די לעכערליכקייט פון עדווערטיימענט

מען וועט געבן א דוגמא: עס איז פארהאן א קאמפאני פון ציגארעטלעך, וואס זייער עדווערטיימענט באשטייט נישט פון קיין שום 'ווערטער', נאר בלויז פון א גרויסן 'בילד'; וואו מען זעט דאס פאלגענדע: אן אנגעפרעסענער גוי מיט צוויי פולע באקן, שטייט אין א שיינעם פעלד פון גראז און בייער, ער איז אנגעטון מיט א שיינעם אנצוג, און... ער רייכערט א ציגארעטל און דערביי שמייכלט ער אזא זארגלאזן שמייכל... און א בר דעת וואונדערט זיך: 'מילא, ווען דאס וואלט

דמיונות פון א אינגערמאן - זענען אנדערש ווי דמיונות פון א קינד אדער א בחור, ווייל עס איז זיך מער מתלבש אין ערוואקסענע ענינים - ווי למשל, מאכן אסאך געלט, זיך בויען א געלונגענע ביזנעס, זיך איינקויפן א גוטן נאמען וכדומה - אבער עס איז אינאמת'ן נישט קיין גרויסער חילוק. ווייל 'הצד השוה שבהן', אז דער מענטש גיבט אוועק זיין צייט און לעבן פאר שטותים והבלים, וואס ווען מען טראכט אריין מיט אן אויפריכטיגן שכל פאר איין מינוט, זעט מען ווי לעכערליך די אלע זאכן זענען. נאר דער מענטש איז פשוט נישט אינטערעסירט אראפצונעמען די דאזיגע איין מינוט פון 'טראכטן', נאר עס איז אים זייער באקוועם צו לעבן אין זיינע דמיונות.

ער טראכט ניטאמאל וואס עס לוינט עכט אויף דער וועלט

מען וואלט אפשר געקענט קלערן א 'לימוד זכות' אויף די אלע 'עולם הזה' מענטשן, אז די סיבה פארוואס זיי לעבן אין דמיונות און נוצן נישט זייער שכל, איז צוליב דעם וואס דער מושג פון 'רוחניות' און 'חיים נצחיים' איז זייער ווייט און מופשט פונעם מענטש, און דעריבער וויל נישט א מענטש אריינטראכטן אינעם 'שטות' פונעם 'עולם הזה', ווייל ער ווייסט נישט מיט וואס ער וועט דערנאך אנפילן דעם גרויסן ליידיגקייט פון נישט האבן קיין שום זאכליכער ציל אין לעבן. אבער למעשה זעט מען, אז פונקט ווי די סארט מענטשן טראכטן נישט פון 'חיי עולם הבא' - טראכטן זיי אויך נישט פון א ריכטיגן תועלת אין 'חיי עולם הזה'; ווי מען זעט בחוש, אז מענטשן קענען נאכגיין תאוות וועלכע שאדטן צום געזונט; ווי עסן נאשריייען, רייכערן ציגארעטלעך וכדומה, וואס ער ווייסט זייער קלאר אז דאס וועט אים שאדן צום געזונט און עס וועט אים מקצר זיין דאס לעבן, און דאך טוט ער דאס! ער שטעלט זיך נישט אפ צו טראכטן

נקודות:

די אויפטוה פון דער 'התבוננות' וואס דער מענטש כאפט אויף דעם שקר פון אלע דמיונות - איז נישט בלויז די 'תוצאה' אויף למעשה, אז ער וועט נישט נאכגיין די 'תאוות עולם הזה', נאר דער עצם זאך אז א מענטש לעבט מיט 'שכל' און נישט מיט 'דמיון' - איז שוין א געוואלדיגע אויפטוה און א רצון ה'!

די אלטע ניגונים, וועלכע זענען נתחבר געווארן דורך ערליכע אידן – וועלכע האבן געארבעט אויף זיך און זענען געווען פול מיט יראת שמים – ווערן קיינמאל נישט פארגעסן! דאס האלט מען אין איין זינגען נאכאמאל און מען ווערט קיינמאל נישט לאנגווייליג דערפון! ווייל די אמאליגע ניגונים, זענען געבויעט אויף 'אמת' – וואס דאס איז 'קבוע וקיימא', עס בלייבט שטענדיג פריש און בא'טעמט' ~

פונקט ווי אין דער גאס איז פארהאן אזא זאך ווי 'מאָדע' און 'סטייל', איז עס אסאך מאל פארהאן אויך אין דער ישיבה'ישע וועלט, וואו עס כאפט זיך אריין א געוויסער סטייל; ווי למשל א געוויסער 'דרך הלימוד', א געוויסער 'דרך העבודה' אדער א געוויסער 'דגוש' אויף א געוויסן ענין – וואס דאס איז יעצט אין סטייל

געווען אן עדווערטיזמענט פאר די קאמפאני פונעם 'אנצוג' וואס ער האט אנגעטון, וכדומה, נו, וואלט מען עס נאך געקענט דערהערן, אבער וואס האט דער אנצוג מיט דעם ציגארעטל? וואס האבן די ביימער ארום - מיטן ציגארעטל? און בכלל, פארוואס זאל איך ווערן מושכע אז דער ציגארעטל האט עפעס וואס צו פארקויפן? ווייל מען האט באצאלט געלט פאר א גוי צו נעמען א ציגארעטל אין מויל און געבן א שמייכל, איז א ראיא אז דאס איז בא'טעמט? נאר אויפן 'עולם הדמיון' - קען מען נישט פרעגן קיין קושיות.

חזקת הגוף: מענטשן טראכטן נישט!

אויב איז דאס נאכנישט גענוג, שטייט נאך צוגעשריבן פון אונטן אין גרויסע ווערטער: "לייט די וועלט געזונטהייט מיניסטעריום - איז רייכער א זאך וואס הרגע'ט! עס קען גורם זיין יענע מחלה אין די לונגען". און כאטש די קאמפאני האט זייער נישט געהאט קיין חשק דאס צו שרייבן, און זיי האבן זיך געשלאגן יארן אין געריכט דערויף, דאך האט דער געזעץ באשטימט אז מען מוז עס ארויסשרייבן, ווייל מען האט קלאר מברר געווען אז עס שאדט פארן געזונט. נו, וואס איז דער חשבון פון דער קאמפאני? זיי שרייבן דאך ארויס אזוי קלאר די סיבה פארוואס א מענטש זאל נישט רייכערן, און וואס שטעלן זיי ארויס אלס 'צד שכנגד' - יא צו רייכערן? א בילד פון אן אנגעפרעסענער גוי וועלכער רייכערט א ציגארעטל... לאמיר טראכטן: ווען א מענטש זעט די צוויי צדדים, וועלכער צד דארף אים ווען איבערנעמען, יא צו רייכערן אדער נישט צו רייכערן? מיטן שכל האנושי קען דען זיין אפילו איין מענטש וועלכער זאל צוליב אזא עדווערטיזמענט גיין און קויפן א שאכטל ציגארעטלעך? די קאמפאני זאגט דאך דיר קלאר, אז מען האט פעסטגעשטעלט אז עס איז נישט געזונט! אבער די קאמפאניס ווייסן וואס זיי טוען! **טאמער די קאמפאני שטעלט אהער אזא עדווערטיזמענט, איז א סימן אז זיי פארלאזן זיך אויף א שטארקע 'חזקה', אז רובא דרובא מענטשן וועלן ארויסנעמען א מסקנא פון דעם עדווערטיזמענט יא צו רייכערן!** דאס איז געבויעט אויף 'חזקת הגוף', אז רוב מענטשן זענען 'בעלי דמיון' וועלכע ארבעטן בכלל נישט מיט קיין שכל! און אויפן 'עולם הדמיון' - קען מען נישט פרעגן קיין קושיות.

דו שעמסט זיך נישט צו הנאה האבן פון אזא לאכעדיגן כבוד?

א צווייטע דוגמא: עס איז היינט זייער שטארק אריינגעקומען צו אונזער מחנה דער מושג פון

'כבוד המדומה'. די מוסדות התורה דארפן דעקן א גרויסן בודזשעט, דעריבער מאכן זיי א גרויסן דינער, און דער עושר וועלכער איז מנדב א גרויסן סכום פארן מוסד, האט די זכיה אז מען רופט אים ארויף אויבנאן, דער יושב ראש לויבט אים עס בפני קהל ועדה פאר זיין גוט הארץ און אפענעם טאטש, און ער גיבט אים איבער א 'פלעק', ווען בשעת מעשה שטייט דער גאנצער עולם און פאטשט מיט די הענט און די פאטאגראפירער כאפן א פאָר שיינע בילדער, און דער עושר איז שוין זאט! זיין נתינה האט זיך אים שוין אויסגעצאלט! ביי אים איז דאס ממש פון די 'פירותיהם בעולם הזה' וואס ער שניידט שוין יעצט... לאמיר טראכטן מיט אביסל שכל: איז דען דא איינער אינעם זאָל וועלכער האלט אז עס ליגט עפעס אן אמת אין דעם כבוד? איז דען דא איינער אינעם זאל - אפילו דער עושר וועמען מען האט אויפגערופן א מינוט צוריק, און יעצט האלט ער מיט ווי מען רופט אויף דעם צווייטן - וועלכער לאזט זיך איינרעדן, אז די מענטשן פאטשן ווייל זיי זענען עכט מחשיב דעם עושר? איינער האלט דען, אז די שבחים וואס דער יושב ראש באגיט דעם עושר - ווערט געזאגט מיט איין פראצענט ערנסטקייט? יעדער ווייסט דאך גאנץ גוט, אז די גאנצע צערעמאניע דא איז 'כל כולו שקר וחנופה', און 'דורכאויס בלאף! נו, פארוואס ציהט דאס דעם עושר? וואספארא מין הנאה איז דאס, אז א גאנצער עולם שטייט און פאטשט, און ער שטייט בראש? דאס מיינט כבוד? א מענטש וועלכער שטייט אויף צוויי פוס, וואלט זיך געדארפט באגראבן פאר חרפה און בושה פון אזא לערע אז פוסטע זאך! נאר אויפן 'עולם הדמיון' - קען מען נישט פרעגן קיין קושיות.

'עולם הדמיון' איז כפשוטו א וועלט פאר זיך...

איינע פון די טאקטיקן פונעם יצר הרע נישט צו לאזן דעם מענטש זיך כאפן אז ער לעבט אין א טעות, איז דאס וואס דער מטילת ישרים זאגט דא: **"ההתמדה בין השרים ואנשי הגדולות הרודפים אחר הכבוד ומרבים ההבל"** - דאס וואס א מענטש ריידיט זיך כסדר מיט אזעלכע סארט מענטשן וועלכע לעבן זיך אין אזא וועלטל פון דמיונות, דאס ברענגט אים אנצוקוקן די דמיונות אלס אמת'ער פאקט. און דאס זעט מען היינט אויף ווייסן דאך אז 'כבוד האמת' און 'חיים נצחיים' באקומט מען נישט אזוי שניצל און גרינג, עס איז א לאנגע און שווערע וועג צו גיין ביז אהין, דעריבער זענען זיי זיך מיישב: "לאמיר מאכן שלום מיטן מצב! לאמיר פארגעסן פונעם 'אמת'!

ב.

גלגל החוזר בעולם: 'דמיונות' טוישן זיך כסדר, 'אמת' בלייבט די זעלבע

דער ענין פון 'להט החרב המתהפכת', וועלכע האט זיך אוועקגעשטעלט ארום דעם 'עולם הדמיון' - זינט דער ערשטער 'דמיון' איז אויסגעפירט געווארן מיטן חטא פון אדם הראשון. דער אפטייטש פון 'להט החרב המתהפכת' איז: "אמאל אזוי, און אמאל אזוי". אין אנדערע ווערטער: **דאס וואס א מענטש גייט נאך זיין 'געמיט', היינט איז ער אויפגעשטאנען מיט אזא סארט 'געמיט' - טוט ער אזוי, מארגן שטייט ער אויף מיט אן אנדערע סארט 'געמיט' - טוט ער אנדערש, אט דאס איז א סימן, אז דער מענטש לעבט אין א 'עולם הדמיון'!** ווען מען הערט ווי א מענטש זאגט: "עס האט מיר היינט אנגעכאפט א חשק צו טון כך וכך!", צינדט דאס אן

די סימנים צו דערקענען דעם אמת און שקר דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט מיט 'סימנים'. פונקט ווי א פארדארבענע זאך שמעקט נישט גוט, און דאס איז א סימן צו שטיין ווייט דערפון, אזוי אויך דער 'שקר' און 'אמת' האבן סימנים; ווי עס שטייט אין ספרים א כלל: "האמת עד לעצמו", דער אמת שרייט ארויס סימנים, אז ער איז דער אמת, און דער שקר איז מעיד אויף זיך אליינס אז ער איז שקר; ווי עס שטייט (ב"ר לר, יב): "עלובה עישה שנחתומה מעיד עליה".

יעדן טאג שטייט ער אויף מיט אן אנדערע געמיט - אן אנדערע דמיון

איינע פון די סימנים אז א זאך איז 'דמיון', איז

זאלן זיך די ערליכע אידן גיין דארטן קראצן מיט זייער 'אמת', און מיר וועלן זיך מאכן אן אייגענע חבורה'לע, אן אייגענע קאנטרי וואו מען פארט ארויס אויף שבתים און ימים טובים, אייגענע שטיבלעך וואו מיר דאווענען צוזאמען, און מיר וועלן זיך קענען לעבן רואיג אין אונזער 'עולם הדמיון' - אָן קיינער זאל אונז אויפוועקן פון שלאף! איך וועל דיר חנפ'ענען און דו וועסט מיר חנפ'ענען! איך וועל רעדן וועגן מיינע הנאות און דו וועסט רעדן וועגן דיינע הנאות! **לאמיר קובע זיין א מציאות אז 'כבוד המדומה' איז א חשוב'ער ארטיקל! גשמיות'דיגע הנאות - איז אן עכטע מציאות! איי, דער 'שכל' זאגט, אז די אלע זאכן זענען ממש גארנישט מיט נישט? איז לאמיר אנטלויפן פון שכל! מען מוז נישט נוצן קיין שכל! דער שכל וויל אונז סתם פארביטערן דאס לעבן! מיר וועלן קובע זיין דעם מציאות לויט אונזער געשמאק און לויט אונזערע דמיונות, און מיר זאגן להלכה אז 'כבוד' מיינט יא עפעס! 'גשמיות'דיגע הנאות' מיינט יא עפעס! און עס איז דא פארוואס זיך צו בארימען דערמיט! און דער וואס זאגט אנדערש, קריגט זיך מיט אונזער גאנצע וועלט, און מען קען זיך נישט קריגן מיט א גאנצע וועלט! עס קען נישט זיין אז די גאנצע וועלט איז זיך טועה! אלא מאי, מוז זיין אז יענער איז פשוט פארביטערט פארוואס ער האט נישט 'זוכה' געווען אנצוקומען צו הנאה האבן פון דער וועלט...".**

אל תשליכנו לעת זקנה: ווען די דמיונות לאזן נאך - איז צרות...

דער פסוק זאגט (משלי ג, לד): **"אם לִלְצִים הוּא לְיָדְךָ - טאמער א מענטש האט זיך פאר'עקשנט' צו זיין פון די 'בעלי דמיון', איז דאס זיין פראבלעם און מען קען אים נישט העלפן. א רחמנות איז נאָר, ווען ער וועט ווערן אן אלטער איד, און די תאוות וועלן שוין אויסוועפן; אוי, ווי שטארק ער וועט זיך דעמאלט שעמען פון זיך אליינס! אויב וועט ער האבן שכל, וועט ער כאטש דעמאלט מודה זיין אויפן אמת און תשובה טון, און אויב נישט - וועט אים דער אמת קלאפן אין פנים אריין - ווען ער וועט ארויפקומען אויפן 'עולם האמת'! דעמאלט וועט ער זען ווי נאריש ער איז געווען, אז ער אפגעפאטשקעט א לעבן - וועלכע איז געווען א געלעגנהייט קונה צו זיין 'נצחיות'דיגע חיים' - צוליב אביסל נארישע 'דמיונות' און 'אושר'. אבער דעמאלט וועט שוין זיין צו שפעט צו פאררעכטן.**

שכל וואקלט זיך נישט לויט די גיסטע

דער שכל איז נישט קיין זאך וואס 'כאפט אים', נאר עס איז א זאך וואס ער טראכט דורך און קומט צו א מסקנא אז דאס דארף מען טון יעצט. דערפאר איז דער אמת'ער שכל פון א מענטש נישט קיין וואקלדיגע זאך וועלכע טוישט זיך יעדן טאג - לויט דער געמיט פון יענעם טאג, נאר ער איז א 'קבוע'! איינמאל ער האט פארשטאנען אז די זאך איז ריכטיג, טוישט זיך עס נישט יעדן טאג! אודאי וואקסט ער כסדר

העכער און העכער, און ער גייט אריין דערין טיפער און טיפער, אבער עס איז מיט א 'שוב הדעת' און מיט א קביעות.

מ'אָדע' איז א שטיק 'דמיון'

די ספרים רעדן זייער שארף אנטקעגן די 'מאָדעס' און 'סטיילס'. אודאי איז דער עיקר פראבלעם דערפון געווען, דער 'חרון צניעות' און 'חוקות הגוי' וכדומה. אבער דער עצם נאמען 'מאָדע' און 'סטייל' שרייט שוין ארויס, אז דא רעדט מען פון א 'דמיון' וועלכע האט יעצט 'אנגעכאפט' די געמיטער אויף דער שטיק צייט, און ווען דער דמיון וועט אוועקגיין - וועט ווערן אויס מאָדע! אויפאיינמאל וועט מען פארגעסן דערפון, און עס וועט זיין א חרפה און א בושה צו

גיין אנגעטון מיט יענעם סטייל! ווייל עס האט נישט אין זיך קיין שום 'אמת', עס איז 'כל כולו שקר'.

דער חילוק צווישן היינטיגע און אמאליגע ניגונים - 'אמת' און 'דמיון'

א דוגמא דערצו קען מען זען אין 'עולם הנגינה': אין דער אידישער וועלט קומט אסאך מאל אריין נייע ניגונים פון היינטיגע זינגער וועלכע האבן א שייכות מיט דער גוי'אישער וועלט, און ווי נאר דער ניגון קומט אריין, ווערט עס בליץ שנעל 'אויפגעכאפט', מען זינגט עס ביי אלע חתונות און 'מעמדים', יעדער טאנצט דערויף און דאס איז דער געשפרעך פונעם טאג. אבער אזוי שנעל ווי עס איז אריינגעקומען אין 'סטייל' - אזוי שנעל גייט עס צוריק ארויס און ווערט אינגאנצן פארגעסן! א יאר

ג.

לעבדך באמת: אויך אין עבודת ה' דארף מען אוועקשטיין פון דמיונות

יעדן טאג אן אנדערע עבודה - א סימן פון א 'בעל דמיון'

כאטש וואס דער עיקר ענין פון 'דמיונות', איז דאס וואס דער מענטש לויפט נאך די 'הבלי עולם הזה', איז עס אבער אויך שייך אין עניני עבודת ה'. און די ריכטיגע עובדי ה' האבן טאקע געארבעט אויף זיך, אז אפילו ווען עס קומט צו גוטע זאכן, זאלן זיי נישט זיין קיין 'בעל דמיון'. מען וועט עס צוטיילן אויף צוויי כלליות'דיגע סארט 'דמיונות', דער ערשטער סארט דמיון איז דער דמיון פון 'יעדער', און דער צווייטער סארט דמיון איז דער דמיון פון 'גיסטע'.

ערשטער דמיון בקדושה: די 'מאָדע' אין עולם הישיבות...

דער ערשטער סארט דמיון איז דער ענין פון 'יעדער' - וועלכע איז א בחינה פון א 'סטייל' אין דער מחנה דקדושה... ווייל פונקט ווי אין דער גאס איז פארהאן אזא זאך ווי 'מאָדע' און 'סטייל', איז עס אסאך מאל פארהאן אויך אין דער ישיבה'ישע וועלט, וואו עס כאפט זיך אריין א געוויסער סטייל, ווי למשל א געוויסער 'דרך הלימוד', א געוויסער 'דרך העבודה' אדער א געוויסער 'דגוש' אויף א געוויסן ענין - וואס דאס איז יעצט אין סטייל, און יעדער כאפט זיך צו דערצו - נישט ווייל עס רעדט צו אים מכה שכל, נאר ער טוט פשוט וואס 'יעדער' טוט. און דאס איז מעש פארקערט ווי דער ערשטער יסוד אין עבודת ה'! ווייל די גאנצע עבודה פון א איד איז 'בחיירה'. איך טוה נישט אין אידישקייט - ווייל 'יענער' טוט אויך און איך ווער נישט נאכגעשעלפט נאך דער שוואונג פונעם 'עולם התורה', נאר איך טוה - ווייל איך בין מכיר אינעם אמת! דער ווארט פון אן עובד ה' איז, אז ער איז אוועקגעשטעלט אויף שטארקע פאָנדמענטן! ער איז א פעסטע זאך וועלכע איז אויסגעבויעט מיט 'יסודות הדעת' און 'יסודות האמת!' און דאס קומט דוקא דורך הארעוואניע וואס ער הארעוועט מיט 'גיעת המח' און 'גיעת הנפש', צו זוכן דעם טיפן אמת וואס די תורה לערנט אונז, און דאס אוועקצושטעלן אלס 'יסוד החיים'.

צווייטער דמיון בקדושה: עס כאפט אים 'אורות דתהו'...

דער צווייטער סארט דמיון איז דער ענין פון 'גיסטע', וועלכע איז א 'להט החרב המתהפכת' אין דער צד הקדושה; ווי מען זעט אמאל ביי א בחור, וואס יעדן צווייטן טאג שטייט ער אויף אינדערפרי מיט אנדערע סארט 'עבודות' - געוואנדן אין זיין היינטיגן געמיט, היינט כאפט אים אָן אזא

שפעטער געדענקט שוין קיינער נישט אז עס איז פארהאן אזא ניגון! ווידעראום, די אלטע ניגונים, וועלכע זענען נתחבר געווארן דורך ערליכע אידן - וועלכע האבן געארבעט אויף זיך און זענען געווען פול מיט יראת שמים - ווערן קיינמאל נישט פארגעסן! דאס האלט מען אין איין זינגען נאכאמאל און נאכאמאל, און מען ווערט קיינמאל נישט לאנגווייליג דערפון! וואס איז דער חילוק צווישן זיי? דער חילוק איז: די היינטיגע ניגונים זענען געבויעט אויף 'דמיונות' - וועלכע באלאנגען צום 'להט החרב המתהפכת', עס קומט און גייט ווידעראום, די אמאליגע ניגונים, זענען געבויעט אויף 'אמת' - וואס דאס איז 'קבוע וקיימא', עס בלייבט שטענדיג פריש און בא'טעמ'ט.

ביז דמיונות'דיגע עבודת ה', איז דער ענין פון 'קיום'. 'חז"ל זאגן (שבת נה): 'חומתו של הקדוש ברוך הוא אמת' - ווי מער עס איז אמת, איז דאס נענטער צו דער הארה פונעם רבונו של עולם און דער רבונו של עולם האט ארויפגעלייגט דערויף זיין חותם! און פונקט ווי דער רבונו של עולם איז 'קיים לעד', אזוי אויך, אלץ וואס האט זיין חותם איז אויך 'קיים לעד'! ווי מער א מענטש גייט צו צו א זאך מיט אן 'אמת' - אלץ מער האט עס א 'קיום'. און דאס זעט מען בחוש, אז בלויז עבודת ה' וואס איז געבויעט אויף 'אמת' - האט א קיום ביים מענטש אויף א גאנץ לעבן, ווידעראום, אן עבודת ה' וועלכע איז געבויעט אויף 'דמיון' - וועט זיך נישט האלטן ביי דעם מענטש אויף צו לאנג, נאר וועט שנעל אויסוועפן און פארשוואונדן ווערן! מען וועט עס אויסשמועסן מיט דוגמאות, כלפי ביידע סארט דמיונות וואס מען האט אויבן ארויסגעברענגט.

ווען דער 'שוואונג' פון עבודת ה' ווערט פארשוואונדן - ווערט זיין עבודת ה' אויך פארשוואונדן

א דוגמא כלפי דעם דמיון פון 'יעדער': עס מאכט זיך אמאל, אז א בחור געפונט זיך אין א פינע ישיבה מיט א פינע חבורה פון בחורים, און ער לאזט זיך נאכשלעפן פונעם 'רוח', און וויבאלד 'יעדער' דאוונט און לערנט - איז ער זיך אויך משתתף, ער דאוונט און לערנט, אבער ער בויעט נישט אויס זיינע יסודות הנפש מיט 'יראת שמים און מוסר ספרים, און פון אויבנאויף זעט מען נישט קיין חילוק צווישן אים מיט די אנדערע בחורים, אבער ווי נאר ער האט חתונה און וואוינט אין אן אנדערע שטאט, ער ווערט א מענטש אליין - אָן די גאנצע חבורה, לעשט זיך אויס זיין גאנצע 'התלהבות'! ווער רעדט נאך טאמער עס וועט אים אונטערקומען דארט א נסיון - וועט ער עס זיכער נישט קענען ביישטיין! ווייל אָן אמת איז נישטא קיין 'קיום'! וויבאלד זיין גאנצע עבודה אלס בחור איז געווען בלויז א חיצוניות'דיגע זאך פון 'מצב' און 'דמיון', דעריבער, ווי נאר די דמיונות האבן זיך געענדיגט - האט זיך זיין עבודת ה' אויך געענדיגט! און דאס האט מען טאקע געזען ביי דער קריג, וואס עס זענען געווען אסאך אידן - וועלכע זענען פריער געווען די גרעסטע כאַנאַקישע בחורים - און באלד ווי דער קריג איז אנגעקומען - נאך איידער זיי זענען דורכגעגאנגען די ביטערע צרות, וואס דארט קען מען שוין קיינעם נישט דן זיין - זענען זיי באלד קאליע געווארן. ווייל זייער גאנצע אידישקייט און כאַנאַקישקייט איז

נקודות:

ער שוועבט אין גרויסע 'אורות'... יעדן טאג לערנט ער אן אנדערע מוסר ספר און חסיד'יש ספר - געוואנדן לויטן 'אור' וואס שיינט אים היינט! יעדן טאג ארבעט ער אויף עפעס אן אנדערע נושא אין עבודת ה' - לויט דעם רוח וואס טראגט אים היינט! יעדע שטיק צייט לערנט ער אן אנדערע מקצוע - נאך וואס ער איז שוין געווארן לאנגווייליג פון די פריערדיגע מקצוע! אבער נאך א פאָר יאר וועט זיך ארויסשטעלן אז אונזער 'ליכטיגער' וועט בחור, וועט זיך דערזען אָן קיין שום 'קנין' בנפשו! ער האט געארבעט אויף אזויפיל מדות און נושאים - אבער גארנישט איז נישט געבליבן ביי אים!

געווען מיסוד אויף אזעלכע שוואכע יסודות, פון 'יעדער' און 'סטייל', און ווי נאר זיי האבן זיך געזען 'איינער אליין' - האבן זיי באלד אלעס אוועקגעוואָרפן. ווייל זאכן וועלכע זענען געבויעט אויף 'דמיון' און 'רוח סערה' - האלטן נישט אָן אויף צו לאנג! עס האלט נאר אָן פאר א קורצע צייט, און דערנאָך גייט עס אראפ פון דער מאַפע און מען פארגעסט אינגאנצן דערפון; א בחינה ווי דער פסוק זאגט (משלי י, כה): 'פֿעבור סופָה יָאִין רָשָׁע' - ווי נאר דער שטורעם וויינט גייט פארביי, איז נישטא קיין זכר פון די גאנצע זאך.

דער אורות'דיגער בחור איז געבליבן אן גארנישט אין דער האנט

דוגמא כלפי דעם דמיון פון 'גיסטע': עס מאכט זיך אמאל א בחור וועלכער שוועבט אין גרויסע 'אורות'... יעדן טאג לערנט ער אן אנדערע מוסר ספר און חסיד'יש ספר - געוואנדן לויט זיין 'אור' וואס שיינט אים היינט! יעדן טאג ארבעט ער אויף עפעס אן אנדערע נושא אין עבודת ה' - לויט דעם רוח וואס טראגט אים היינט! יעדע שטיק צייט לערנט ער אן אנדערע מקצוע - נאך וואס ער איז שוין געווארן לאנגווייליג פון די פריערדיגע מקצוע! און געווענליך זענען אלע בחורים אין ישיבה מקנא דעם 'ליכטיגן' בחור וועלכער לעבט זיך אין אזעלכע אורות, און ער איז אזא 'בן חורין' אָן קיין שום שענדן צו קיין 'קביעות' און 'סדר'... אבער נאך א פאָר יאר וועט זיך ארויסשטעלן וואספארא 'דער בחור איז! עס וועט זיך ארויסשטעלן, אז די אלע 'אורות' זענען נישט געווען דער 'אור האמת' נאר דער 'אור הדמיון'... ווייל ווען איינער ארבעט אויף זיינע מדות מיטן 'חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת', האט עס א קיום, און אלץ וואס ער האט אריינגעארבעט, ווערט ממש א 'קנין בנפש'. ווידעראום, אונזער 'ליכטיגער' בחור, וועט זיך דערווען נאך א פאָר יאר אָן קיין שום 'קנין בנפשו'! ער האט געארבעט אויף אזויפיל מדות און נושאים - אבער גארנישט איז נישט געבליבן ביי אים! ער וועט מוזן א גאנץ לעבן ארבעטן דערויף נאכאמאל און נאכאמאל! און ווי נאר ער וועט אויפהערן זיך צו בעארבעטן - וועט ער באלד צוריקפאלן און האלטן ביי 'אלף'! ער האט טאקע געלערנט אזויפיל מקצועות, אבער ער דערזעט זיך אז ער קען נישט קיין איין גאנצע מקצוע! ווייל ער האט א גאנץ לעבן אנגעהויבן א מקצוע און עס איבערגעלאזט אינמיטן, און אזוי איז ער געלאפן פון איין מקצוע צום צווייטן.

אמת האט א טעם און אור פונעם 'עולם הנצחי'

דער צווייטער חילוק צווישן אמת'ע עבודת ה' ביז דמיונות'דיגע עבודת ה', איז דער ענין פון 'פנימיות'. ווייל ווי מער א מענטש גייט צו צו א זאך מיט אן 'אמת' - אלץ מער האט עס א 'פנימיות' און א טעם פון קדושה - וויבאלד עס האט דעם חותם פון הקדוש ברוך הוא. ווידעראום, דער וועלכער טוט אין עבודת ה' צוליב דעם 'מסגרת' און 'מצב', אדער צוליב זיינע גיסטעס און געמיטער - איז עס ליידיג פון דעם העכערן טעם פון קדושה. און דאס זעט מען בחוש אין אלע עניני עבודה; ווי למשל: טאמער איינער ארבעט אויף זיינע מדות לויט א פאראם פון א קבוצה וכדומה, וועט ער נישט שפירן דערין קיין תוכן און פנימיות! ווייל פונקט ווי יענער מאכט איבונגען (עקסערסייז) מיטן קערפער, אזוי מאכט ער איבונגען מיטן נפש, אבער עס וועט נישט דארט זיין קיין העכערקייט. ווידעראום, טאמער א מענטש וועט ארבעטן אויף א געוויסע מדה מיט אן אמת'ן צוגאנג - וועט ער שפירן דערין א טעם פון 'פנימיות' און 'העכערקייט'; ווי למשל: טאמער א בחור גיבט אוועק ימים ושנים אויף דער מדה פון 'ענוה', ער איז זיך אסאך מתבונן אין דעם ענין פון ענוה, וואס עס מיינט ענוה און וויאזוי מען קומט אָן דערצו, ער איז זיך נוהג 'בדרכי ענוה', ער הערט סיפורים פון ענוה און ער ליגט אין דער נושא. ביז צוביסלעך וועט עס ווערן מער און מער א קנין בנפשו - וועט עס אים געבן א געוואלדיגער 'מתיקות רוחני'.

עולמך תראה בחיך

ווען א מענטש ארבעט אין עבודת ה' מיט אן אמת, וועט צוביסלעך אריינקומען אינעם מענטש א פשוט'ער אמת - וואס דאס איז א 'הארה' פונעם 'חיים נצחיים'! דאס האט א כח פון 'קושטא קאי', וואס וועט זיך האלטן ביי אים און וועט אים דערהאלטן אויף א גאנץ לעבן. ווייל בלויז דער אמת'דיגער צוגאנג פון תורה - האט א שייכות מיטן 'עולם הנצחי'! אזא סארט 'קנין בנפש' מיינט עפעס! דאס איז א 'קנין אמיתי', וואס מען קען דאס נישט נאכמאכן מיט קיין חיצוניות'דיגע סארט קנינים. דאס איז אן הארה פונעם 'עולם הנצחי', וואס דארטן שיינט דער 'אור פני השם', און כאטש דאס איז שוין גענוג א מדרגה וואו צדיקי אמת לעבן - קען אבער יעדער איד וואס איז זיך מדבק צום 'אמת' - האבן א 'מעין' פון דעם אור! און אויב א מענטש טוט אין עבודת ה' מיט אן אמת, איז ער זוכה צוביסלעך צו מער און מער 'הארות' פון נצחיות, און אין געוויסע זמנים איז ער זוכה צו נאך א גרעסערע הארה, און ווען ער ווערט נסתלק, גייט ער ארויף צו אט דעם 'עולם הנצחי' און ער ווערט דארט נכלל, אשירי לו.

ר"ל, כדי שיפסיק לבא לביהמ"ד, ואכן כך הוה. אבל אחר כך סיפר המגיד לתלמידיו, כי השכינה הק' באה אליו בטענות, למה לקח ממנה את זה הבן שהיה לה. ואמר המגיד כי שאל אותה: 'וכי איזה נחת רוח כבר היה לך ממני', ענתה השכינה הק': 'מה השאלה בזה? הרי פעם אחת בשנה היה בא לבית המדרש ביום הכיפורים, וכאן ושם היו לו 'ערנסע מינוטן' (דקות של כובד ראש) וענה 'אמן' יהא שמייה רבא', והנה אתה לקחת זאת ממני!'. והיה המגיד מספר זאת לתלמידיו, למען דעת את גודל החשיבות של כל אנוחה ופעולה טובה של יהודי, בכל מצב שלא יהיה.

סיפר כ"ק אדמו"ר מאמשינאוו ז"ע, כי זקינו הרה"ק רבי מנחם מאמשינאוו ז"ע נסע כמה פעמים אל הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב ז"ע, ובפעם האחרונה שהיה שם הביא עמו גם את בנו הרה"ק רבי יוסל'ע ז"ע - אביו של האדמו"ר מאמשינאוו. וסיפר רבי יוסל'ע כי בכל ליל שב"ק היה הסדר בטשארטקוב, שהיה הרה"ק רבי דוד משה מקדש על היין בביהמ"ד תיכף אחר התפלה, ושורתה שתי כוסות כדי שיהיה 'קידוש במקום סעודה', ואחר כך היה נכנס לחדרו לזמן רב עד עריכת השולחן. ואז היו נכנסים אצלו כמה בני עליה ואורחים חשובים שהגיעו להיות אצלו בשב"ק, והיה הרה"ק רבי דוד משה משוחח עמהם שיחות חסידות ומספר כמה סיפורי צדיקים. באותה שבת שהיה שם רבי מנחם וכנו רבי יוסל'ע הכניסו את שניהם אל החדר, והיה רבי דוד משה מספר אודות זקינו הק' המגיד. ובתוך דבריו אמר כי צדיקים הפליאו את דבקותו הנפלאה של המגיד, אשר היה יכול לעמוד שש שעות בשמונה עשרה ולהתפלל בדבקות נפלאה, וממש לא זז ולא נע ממקומו כלל מגודל הדבקות, והפליאו צדיקים את גודל מדרגתו בזה. סיים הרה"ק מטשארטקוב ואמר: און איך זאג, וואס איז געוועהן 'פאר'ן' דאווענען, און וואס איז געוועהן 'נאכ'ן' דאווענען, און וואס איז געוועהן א גאנצע 'טאג' (ואילו אני אומר, וכי מה היה לפני התפלה, וכי מה היה אחר התפלה, וכי מה היה במשך כל היום), שהרי היה דבוק בהקב"ה במשך כל המעט לעת בלי הפסק.

עוד סיפר רבי יוסל'ע כי הרה"ק מטשארטקוב אמר אז ביום המגיד, כי לעתיד לבא יתהפכו כל התעניות לימי שמחה כמו שכתוב בחז"ל, והוסיף ואמר על אודות ימי בין המצרים, כי שבעה עשר בתמוז עתיד להיות היום טוב הראשון, ותשעה באב יהיה היום טוב האחרון, והימים שביניהם יהיו ימי חול המועד. ואמר האדמו"ר מאמשינאוו: 'רבי דוד משה האט זיך זייער געפרייט' (רבי דוד משה שמח מאד) בזה שיהיה 'חול המועד' ארון, וסיים ואמר: 'ער האט דאך געוואוסט וואס מיינט דאס חול המועד' (הרי הוא ידע מה זאת אומרת חול המועד), כי היה 'מבין' על קדושת חול המועד, ולכן שמח כל כך באמרה זו.

הרה"ק המגיד ממעזריטש ז"ע היה אחד מגדולי וגאוני דורו, ואחר כך נהיה גם ראש תלמידי הבעש"ט הק' ז"ע. אכן מתחלה היה נמנה על המתנגדים לדרך הבעש"ט, אבל לבסוף סיבב הקב"ה שיקום ויסע אל הבעש"ט הק' כדי להכירו. כי במשך הרבה שנים סבל המגיד כמה מיני מכאובים וחלאים רעים ר"ל, ובמשך הזמן שמעה אשתו הרבנית שהרבה אנשים מספרים על ישועות גדולות שזכו להם על ידי ברכותיו ותפלותיו של הבעש"ט הק', ולכן התחננה אליו והפצירה בו מאד כי יסע גם הוא אל הבעש"ט הק' להתברך ממנו. אחר הפצרות רבות נעתר המגיד לבקשתה, וגמר בדעתו לנסוע ולהתרחק על קנקנו של הבעש"ט, ואם יראה כי אכן צדיק הוא, יבקש את ברכתו. יצא המגיד לדרך, ואגב אורחא עבר אצל הרה"ק בעל פני יהושע ז"ע, אשר הוא גם כן היה מתנגד בחריפות על דרכו של הבעש"ט הק'. התנצל המגיד בפניו על כך שהוא נוסע אל הבעש"ט, וסיפר לפניו כי הוא נוסע מחוסר ביררה, לפי שבני ביתו מפצירים בו כל כך שישע אליו למען רפואתו. באותה שיחה דיברו המגיד והפני יהושע ביניהם על כל הקושיות שהתעוררו על הבעש"ט הק' וסיעתו. אכן באותה נסיעה נהיה המגיד תלמיד מובהק של הבעש"ט הק', וקיבל אותו לרבו ומורה דרכו. כאשר חזר המגיד לביתו אחר תקופת זמן, עבר שוב בדרכו אצל הפני יהושע. ויהי כראותו כי נהפך לבו של המגיד לגמרי, שאל אותו בפליאה מה הוא עונה על כל הטענות והקושיות ששוחחו ביניהם על דרכו של הבעש"ט הק', ענה המגיד: 'ווי לאנג איך האב געמיינט ער איז א בשר ודם, האב איך געהאט קושיות. אז איך האב געזעהן אז ער איז אינגאנצן נישט קיין בשר ודם, האב איך שוין נישט קיין קושיות' (כל עוד שחשבתו שהוא בשר ודם, היו לי קושיות. אבל ראיתי כי אין הוא כלל בשר ודם, ולכן אין לי שום קושיא עליו).

עיקר התקרבותו של המגיד היתה על ידי הבעש"ט הק' ביקש ממנו שייאמר לפניו פשט באיזה מאמר ב"זוה"ק, ואכן ענה המגיד ואמר לו את הפשט. אבל אז אמר לו הבעש"ט הק': 'נישט אזוי לערנט מען זוהר!' (לא כך לומדים זוהר!), והתחיל הבעש"ט הק' ללמוד עמו, ותיכף נשמעו ונראו בחדרו קולות וברקים כמו בעת מתן תורה, כי אכן למד עמו את הדברים 'כנתינתן מסיני', ועל ידי זה נהיה המגיד לתלמידו המובהק של הבעש"ט הק'.

סיפר כ"ק מרן רבינו ז"ע, כי בכל שנה ביום הכיפורים היה מגיע לבית מדרשו של המגיד איזה יהודי שהיה רחוק מאד משמירת תורה ומצוות, והיה נוהג כל ימיו כמו גוי גמור ל"ע, מלבד זה הדבר שהיה מגיע אחת בשנה ביום הכיפורים לבית מדרשו של המגיד. והיה המגיד מצטער הרבה מהתנהגותו של אותו יהודי, ועל כך שהוא משתתף עמו בתפלות כאשר הוא במצבו הזה. פעם אחת בלבד הדבר את המגיד ביותר, התפלל המגיד במיוחד על כך שילך זה היהודי וישתמד